

UVODNE BESEDE

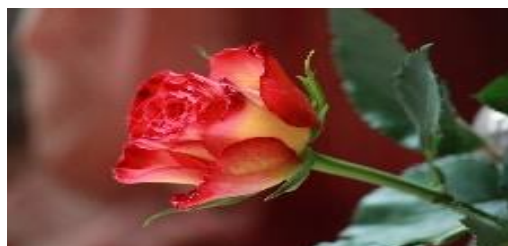
Najprej seveda praznujemo hkrati s profesorico dr. Ano Krajnc. V izobraževanje odraslih in njegov razvoj pri nas že desetletja vnaša vso svojo energijo in optimizem. Zahvaljujemo se ji in ji želimo dovolj volje in ustvarjalnih trenutkov tudi v prihodnje.

Še pred tedni smo iskali pisce in teme za glasilo z bojznijo, da bomo bralcem poslali pred dopusti le skromno branje. Pred vami pa je dokaj obsežna in vsebinsko pisana številka in zahvaljujem se avtorjem, ki so predstavili pestro dejavnost društva in njenih članov. Večino objavljenih prispevkov je predstavila predsednica društva v članku o dejavnosti društva.

Prijazno poletje vam želimo v uredništvu!

Marija Velikonja (mvelikon@gmail.com)

Zelo smo lahko ponosni na dosežke nekaterih vplivnih članov našega društva, ki so vso svojo poklicno pot posvetili razvoju in uveljavljanju izobraževanja odraslih v naši družbi.

Te dni praznuje osemdeset let »prva dama andragogike« dr. Ana Krajnc. Ob visokem jubileju ji posvečamo poseben prispevek in ji v imenu vseh članov želimo vse dobro, da bi tudi v prihodnje bogatila misel in dejanja v izobraževanju odraslih s svojim znanjem, modrostjo in neusahljivo energijo.

Člani Andragoškega društva Slovenije

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH POMENI RAZVOJ LJUDI IN DRUŽBE

Letos praznuje profesorica Ana Krajnc. Kronološki čas in življenjska leta so sicer relativna, a v naši kulturi in tudi v Andragoškem društvu Slovenije veljajo obletnice za priložnost, da se posebej spomnimo na delo častnih članov Andragoškega društva Slovenije.

Prof. dr. Ana Krajnc, prva predavateljica andragogike na univerzi na Slovenskem in prva raziskovalka izobraževanja odraslih pri nas, soustanoviteljica Univerze za tretje

življenjsko obdobje in snovalka geragogike, je s svojim delom omogočila uspešen razvoj do tedaj družbeno premalo priznanega področja izobraževanja in učenja - izobraževanja odraslih, ter spodbudila in navdihnila mnoge kolege in kolegice doma in v tujini. Za njen bogat opus je značilno, da prepleta različno znanje in prakse, da spoznanja ustvarja tako s strogimi in metodološko discipliniranimi empiričnimi raziskavami kot z akcijskim raziskovanjem in izkustvenim srečevanjem z ljudmi, da vključuje najnovejše raziskave v razvoj novih aplikativnih programov, predvsem pa, da je vedno prepričana v zmožnost ljudi, da z učenjem ustvarjajo humane odnose in kakovostno življenje.

V svoji izjemni karieri¹ se je ukvarjala z različnimi področji izobraževanja odraslih: raziskovala je metode izobraževanja (npr. dopisno izobraževanje, mentorstvo, svetovanje), izobraževanje zapornikov, funkcionalno pismenost, motivacijo za izobraževanje, razvijala je oblike skupnostnega izobraževanja z Andragoško poletno šolo, izobraževanje starejših... Slednje je s sodelavkami razvila v živahno utripajočo mrežo Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje, ki ta čas vključuje 51 slovenskih univerz za tretje življenjsko obdobje.

Pri svojem raziskovalnem in praktičnem delu sledi trem paradigmatiskim spremembam, ki označujejo izobraževanje v zadnjih štiridesetih letih. Prva sprememba je premik pozornosti od sposobnosti kot nečesa, kar se ne spreminja, k motivaciji, ki osvetljuje zmožnosti in spodbuja razvoj. Po prepričanju prof. Ane Krajnc je učenje eksistencialni fenomen in zato učenje ni nič nenavadnega, ljudje potrebujejo motivacijo, da so se pripravljene spreminjati in vključevati v organizirane oblike izobraževanja. Potrebujejo tudi zmožnost za vodenje ali uravnavanje svojega učenja, da lahko reflektivno spremljajo nastajanje svojih potreb, znanja in vrednot. Druga sprememba, na katero opozarja s svojimi objavami, je vpliv tehnoloških in socialnih novosti na izobraževanje. Če je bilo v preteklosti razmeroma znano, kaj naj bi človek znal, da bo opravljal neko delo, je v sodobnosti potrebno nenehno prilagajanje, nenehno učenje na delovnem mestu in v drugih okoljih. Tretji poudarek, ki ga profesorica najpogosteje izpostavlja v svojih javnih nastopih,² je individualni osebni razvoj ali subjektivizacija. Izobraževanje ni namenjeno le razvoju zmožnosti, da bi delovali v nekem kulturnem okolju (kvalifikacija, socializacija), temveč je namenjeno tudi spodbujanju procesa »postajanja osebe«. Posameznik in posameznica se ne (le) prilagajata pravilom, temveč ustvarjata nove načine čutenja in mišljenja, ustvarjata nove prakse in odnose s transformativnim učenjem.

Subjektivizacija ne pomeni skrajne individualizacije. Nasprotno: Ana Krajnc se s svojim teoretskim in praktičnim delom zavzema za razvoj skupnosti in (novo) vlogo andragoga pri skupnostnem izobraževanju. Spodbuja sodelovalne skupnosti³ v izobraževanju, ki so odgovor na »potrženje« izobraževanja. V zadnjem času se ukvarja z razvijanjem

¹ Njena bibliografija je dostopna na <http://izumbib.izum.si/bibliografije/Y20180614170153-04800.html>

² Glej npr. Krajnc, A. (2018). Predavanje na Andragoškem kolokviju. <https://www.facebook.com/TedenVsezivljenjskegaUcenja/videos/1751924698209914/>

³ V svojih nastopih se pogosto sklicuje na raziskave J. Rifkina in dela E. Fromma. Pomemben vpliv na njeno delo ima tudi humanistična psihologija A. Maslowa.

koncepta solidarnosti med generacijami, dejavna je v mednarodnih mrežah, kjer se zavzema za to, da bi starost zaznali kot civilizacijski dosežek in ne kot grožnjo človeštvu; v svojih delih predstavlja izobraževanje kot nujni sestavni del za vse ljudi, ne glede na starost ali družbeni sloj.

Profesorica Krajnc navdušuje s svojimi zamislimi in tudi s slogom sporočanja. Bralce in poslušalce nagovarja z življenjskim optimizmom, zavzemanjem za pravice vsakogar do izobraževanja.

Ob jubileju se ji v našem strokovnem združenju zahvaljujemo za vse, kar nam je dala v svoji bogati poklicni karieri – za inovacije, za mednarodno uveljavitev slovenske andragogike, za izobraževanje andragogov, za izjemen in kompleksen razvoj področja – in ji želimo še mnogo ustvarjalnih projektov, s katerimi tankočutno približuje organizirano izobraževanje človekovi radovednosti, radoživosti in potrebi po učenju.

Nives Ličen in ADS (nives.licen@ff.uni-lj.si)

DEJAVNOSTI DRUŠTVA

Na zadnji skupščini ADS 15. marca smo se sicer maloštevilni člani društva dogovorili, da bomo izdali vsaj dve številki našega glasila letno, in čeprav se število tistih, ki bi imeli kaj povedati in napisati, ni povečalo, smo tudi tokrat uspeli nanizati nekaj utrinkov dogajanja v društvu in izobraževanju odraslih.

Marca smo, komajda sklepčni, potrdili naše lanske dejavnosti in sprejeli načrt dela za letošnje leto. Člani še vedno ne prekipevajo od idej in energije, zato so temu primerni tudi naši načrti. So manj ambiciozni kot bi lahko bili in v skladu s tem, kar zmore peščica aktivnih oz. tistih, ki si prizadevamo obdržati društvo pri življenju. Člani, ki spremljamo politiko in dogajanje v izobraževanju odraslih na nacionalni ravni, se ves čas zavedamo, da lahko prav nevladne organizacije in med njimi prav stanovska društva najbolj učinkovito opozarjamo, se odzivamo, problematiziramo in držimo ogledalo tistim, ki imajo »platno in škarje v rokah«..., kar velja tako za zakonodajo kot za razne razpise in sofinanciranje aktivnosti. Pravzaprav ni drugod prav nič drugače.

Izobraževalci odraslih smo se ponovno družili na že četrti tradicionalni konferenci Gradimo mostove v izobraževanju odraslih, ki so jo tokrat organizirali Hrvati v Biogradu na moru. Maja Povše je na konferenci predstavila naš program Inkluzija odraslih s posebnimi potrebami v izobraževanje.

Naj omenim, da smo za promocijo izobraževalnega programa Inkluzija v izobraževanju odraslih izdali tudi kratko zloženko, ki jo nameravamo v jeseni poslati morebitnim zainteresiranim udeležencem. Po dosedanjih odzivih smo namreč prepričani, da je program zelo dobro pripravljen, odlično izveden in da bi se ga morali udeležiti prav vsi izobraževalci, predavatelji, organizatorji, učitelji in vodstva šol, še posebej srednjih in višjih šol, pa tudi iz raznih ustanov, ki izobražujejo odrasle. Zanimivo je, da vsi opozarjajo, kako potrebno je tovrstno izobraževanje, nekateri celo razmišljajo o pripravi

ustreznih programov, čeprav je nasprotno odziv na naše razpise programa Inkluzija nezadosten. Članom, ki bi zloženko potrebovali za promoviranje ali udeležbo, jo lahko na njihovo željo pošljemo po pošti.

Starejši so postali zanimivi tudi v izobraževanju odraslih. Konference, kjer modrujejo o možnostih po njihovem kakovostnem življenju, kompetencah in večji vključenosti v delo in razne dejavnosti, se kar vrstijo. Nekateri člani smo se tako udeležili posvetovalnega dogodka EPUO Izzivi in priložnosti izobraževanja za daljšo delovno aktivnost, ki je bil 10. in 11. aprila 2018 v Rimskih termah. S tematiko starejših odraslih pa so se ukvarjali tudi na letošnjem 22. andragoškem kolokviju z naslovom Pomen ključnih kompetenc za kakovostno življenje odraslih. O obeh dogodkih izveste več na spletnih straneh Andragoškega centra Slovenije.

V nezavidljivem položaju je vse bolj tudi izobraževanje odraslih na srednjih šolah. Naš skupinski član Društvo organizacij za izobraževanje odraslih na srednjih šolah je v sodelovanju z ACS (posvetovalni dogodek je bil prav tako v okviru projekta EPUO), organiziral posvet Izobraževanje odraslih na srednjih šolah za znanje in potrebe gospodarstva. Več o tem pišem v krajšem prispevku, utrinke pa si lahko preberete prav tako na spletnih straneh ACS.

Nadaljujemo tudi z aktivnostmi, ki smo jih pričeli v projektu »Izobraževanje odraslih v lokalni skupnosti«, ki ga vodiva Olga Drogenik in Ida Srebotnik. Jeseni bomo pripravili delavnico, na kateri se bodo izobraževalci odraslih v različnih organizacijah in javnih zavodih ter načrtovalci družbenih dejavnosti v občinah, ukvarjali s strategijami in pripravo letnih načrtov izobraževanja odraslih. Aktivnost smo prijaviili na razpis in jo sofinancira MIZŠ.

Po letnih počitnicah načrtujemo vsaj eno okroglo mizo oz. pogovor na aktualno temo v izobraževanju odraslih. **Pozivamo vse člane, da nam pošljejo svoje predloge in ideje, z utemeljitvijo, katera tema bi vas zanimala in zakaj, kdo bi sodeloval.**

Ves čas poteka tudi projekt Starejši moški sodelujejo v skupnosti, kjer sodelujemo kot partnerji. O projektu piše Špela Močilnikar, ki je v ADS zadolžena za koordinacijo aktivnosti.

Med dolgim in, kot kaže, vročim poletjem si bomo vsi privoščili malce oddiha. Kamorkoli vas že zanese pot, vam želim, da bodo dnevi sproščujoči.

Jeseni pa nas čakajo novi izzivi in nadaljevanje nikoli dokončane zgodbe o izobraževanju odraslih, ki si jo pripovedujemo že leta in leta, z vedno enakimi akterji, zapleti, nerešenimi problemi, uspehi in neuspehi ...

Ida Srebotnik (drustvoio@gmail.com)

STRATEGIJA RAZVOJA IN UPORABE SPRETNOSTI V SLOVENIJI ŽE V DRUGI FAZI

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je v letih od 2013 do 2016 sofinanciralo in s podporo Evropskega socialnega sklada, v koordinaciji in z raziskovalnim delom Andragoškega centra RS, tremi fakultetami (Fakulteta za družbene vede UL, Ekonomska fakulteta UL, Filozofska fakulteta UL) in Statističnim uradom RS, v Sloveniji izpeljalo obsežno mednarodno raziskavo »Program za mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih« (PIAAC), ki jo v mednarodnem okolju vodi OECD. Po 18 letih je Slovenija ponovno dobila pomembne rezultate o pismenosti odraslih v starostnem obdobju od 16 do 65 let.

Strokovnjaki OECD so na osnovi opazovanja procesov oblikovali metodologijo, s katero državam, ki se odločijo, da bodo podatke in nadaljnje procese po objavi rezultatov raziskave bolje izkoristile, ponudijo obliko sodelovanja. Tako se je Slovenija že konec leta 2015 vključila v projekt Strategija razvoja in uporabe spretnosti, Vlada RS je ministrico za izobraževanje, znanost in šport dr. Majo Makovec Brenčič, imenovala za nacionalno vodjo projekta.

Namen raziskave je spodbuditi k tesnejšemu sodelovanju različne politike (ministrstva), njihove deležnike, socialne partnerje na vseh ravneh in lokalne oblasti. Slovenija je k raziskavi in procesu Strategije razvoja in uporabe spretnosti lahko pristopila v obeh fazah tudi zaradi večinske podpore sofinanciranja Evropskega socialnega sklada (80 %), preostali delež je sofinanciralo Ministrstvo za izobraževanje, v drugi fazi pa se je z manjšim deležem sredstev priključila tudi večina sodelujočih ministrstev in vladna služba za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (MIZŠ, MDDSZEM, MGRT, MKGP, MJU, MZ, MOP in SVRK).

Od januarja 2016 do junija 2017 je v Sloveniji v koordinaciji Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, potekala 1. faza – Ocena stanja spretnosti. OECD je 27. 6. 2017 na svojih spletnih straneh objavila Zaključno poročilo o oceni stanja spretnosti v Sloveniji (v angleškem jeziku), ki opredeljuje **devet izzivov za Slovenijo**. Predstavitve je potekala **na zaključni konferenci**, katere deli so objavljeni tudi v video posnetkih: 1. del, 2. del, 3. del. Ob tem dogodku so poročali tudi v oddaji Odmevi RTV Slovenija. Za bolj radovedne še celotna objava predstavitve gospoda Andreasa Schleicherja, direktorja direktorata za izobraževanje in spretnosti pri OECD ter njegov blog ob javni objavi, ki ga je zapisal posebej o Sloveniji. V slovenskem jeziku je Povzetek zaključnega poročila dosegljiv na spletni strani OECD, kjer je objavljen tudi v angleškem prevodu. V celoten proces v prvi fazi smo privabili blizu 100 različnih organizacij z več kot 120 predstavniki.

Na osnovi prve faze se je Slovenija vključila v drugo fazo akcijskega načrtovanja z vladnim sklepom že marca 2017, njen proces pa prav tako nadaljujemo v sodelovanju z OECD. V jeseni 2017 so potekali razgovori in delovna srečanja z namero, da bi opredelili temeljni izziv vseh devetih vključenih ministrstev. Tako se je tudi ob priporočilih in

posvetovanju s strokovnjaki OECD Slovenija z devetimi ministrstvi in Vlado službo za razvoj in Evropsko kohezijsko politiko (MIZŠ, MDDSZEM, MGRT, MKGP, MJU, MF, MZ, MOP, MZZ in SVRK) odločila za krovni pregled delovanja **upravljanja izobraževanja odraslih v Sloveniji**. Ta posega v vseh devet zastavljenih izzivov, da bomo izboljšali delovanje in povezovanje na ravni ministrstev, povezovanja ministrstev in deležnikov, ter izboljšali in okrepili sodelovanja ministrstev z lokalno/regionalno ravnijo upravljanja. K sodelovanju smo tako povabili v proces vse naštete akterje in druge socialne partnerje, kot so sindikati, različne zbornice, združenja, izvajalce izobraževanja odraslih (javni in zasebni), strokovna združenja področja, nevladne organizacije idr...

V fazi akcijskega načrtovanja so po metodologiji OECD oblikovani različni načini povezovanja in sodelovanja v procesu jasnega pregleda upravljanja izobraževanja odraslih. Za vse te sodelujoče akterje je OECD oblikovala obširne instrumentarije pregledov dejavnosti, ukrepov in povezovanj ter oblik sodelovanja med njimi za vprašanja. povezana z upravljanjem izobraževanja odraslih.

V drugi fazi je načrtovanih več delovnih srečanj z različnimi fokusi diskusije. Tako smo v marcu 2018 organizirali delavnico v Lukovici, v domu Čebelarske zveze Slovenije (fotografija 1), sodelovalo je petdeset različnih predstavnikov vključenih akterjev. Proces je bil namenjen pretresanju povezav, zakonodajnih okvirov ter stvarnih oblik sodelovanja. V marcu smo organizirali tudi več bilateralnih srečanj s strokovnjaki OECD in posameznimi akterji ter strokovnjaki v državi. Na osnovi marčevskih aktivnosti je OECD pripravil preliminarne ugotovitve (Preliminary findings: Working better together in adult learning - gradivo je v angleškem jeziku in dostopno vsem sodelujočim v procesu), kjer so izpostavili prvi osnutek v obliki seznama potrebnih nadaljnjih aktivnosti za izboljšanje stanja upravljanja izobraževanja odraslih v državi. Naštevamo le pet krovnih področjih predlaganih nadaljnjih aktivnosti:

1. Okrepitev aktivnosti tesnejšega sodelovanja in povezovanja za potrebe izobraževanja odraslih na vseh ravneh v državi;
2. Okrepitev sodelovanja in koordinacije aktivnosti za izobraževanje odraslih med ministrstvi;
3. Okrepitev sodelovanja in koordinacije aktivnosti za izobraževanje odraslih med ministrstvi in lokalnimi skupnostmi;
4. Okrepitev sodelovanja in koordinacije aktivnosti za izobraževanje odraslih med ministrstvi in različnimi deležniki;
5. Okrepitev sodelovanja in koordinacija aktivnosti za izobraževanje odraslih med lokalnimi oblastmi in regionalnimi strukturami.

Od 14. do 18. maja 2018 (fotografija 2) smo v Narodnem muzeju v Ljubljani po metodologiji OECD organizirali osem tematskih, strukturirano vodenih diskusij z različnimi predstavniki, glede na tematike, ki so bile usmerjene v:

1. Zanesljive in uporabniku prijazne informacije: potrebe po spretnostih gospodarstva, rezultati učenja odraslih, priložnosti za učenje odraslih;
2. Nadaljnja obravnava izpolnjenih vprašalnikov v marcu 2018;
3. Lokalna raven – obisk občine Jesenice, kjer, povezovanje med javnim zavodom za izobraževanje odraslih, občino in drugimi javnimi organizacijami ter delodajalci, predstavlja dober primer upravljanja izobraževanja odraslih;
4. Vloge zainteresiranih strani: angažiranje vlade, osredotočenost na uporabnika, soodgovornost;
5. Javni uslužbenci v podporo upravljanju in izvajanju izobraževanja odraslih: zahteve in odgovornost, nagrade in priznanja, spretnosti in zmogljivosti;
6. Krepitev vloge institucij: jasno opredeljene odgovornosti, konsolidirani cilji / prednostne naloge, usklajevalno telo/esa z legitimno veljavo itn.;
7. Pogled občin in regij;
8. Skupno in trajnostno financiranje.

Naslednja srečanja o urejenosti upravljanja izobraževanja odraslih v Sloveniji sledijo v juliju 2018, ko bomo organizirali obsežnejšo predstavitev in razpravo v širšem krogu vključenih akterjev o predlaganih nadaljnjih aktivnostih za Slovenijo. Govorili bomo o predlogih izboljšav delovanja vladnih struktur, oblikovanih odgovornih teles, povezav in sodelovanja z lokalno in regionalno ravniyo ter različnimi vključenimi deležniki za potrebe ustreznega in učinkovitega upravljanja izobraževanja odraslih v Sloveniji.

V poletju 2018 sledi čiščenje oblikovanja predlogov za Slovenijo, kako izboljšati stanje in aktivnosti na zgoraj omenjenih področjih, da bomo bolje prepoznali potrebe in skupaj oblikovali take ukrepe, ki bodo predvsem usmerjeni v končne uporabnike, učeče se odrasle in v njihove potrebe ter hkrati bolje oblikovali razvoj gospodarstva in družbeno življenje v državi. Prvo predstavitev procesa v drugi fazi in predlogov izboljšav pričakujemo konec septembra oziroma v začetku oktobra 2018 na enem od strokovnih srečanj izobraževanja odraslih, končno objavo priporočil pa v novembru 2018, ko bomo organizirali širši nacionalni dogodek.

Nacionalno koordinacijo izpeljujeva Ema Perme in dr. Mojca Štraus, v drugi fazi tudi v sodelovanju z Andragoškim centrom RS. Pri OECD projekt vodi analitik politik, dr. Ben Game. Vodja področja oblikovanja procesov Strategije spretnosti z državami članicami OECD je dr. Andrew Bell. Oba tesno sodelujeta z nami v 2. fazi. Slovenija je ena od dvanajstih držav OECD, ki sodeluje v procesu Strategije spretnosti in ena od petih, ki nadaljuje proces v drugi fazi, pa prva po številu vključenih vladnih resorjev (ministrstev). Za OECD vsekakor pomemben primer odgovornosti do potrebnih sprememb in aktivnosti po objavi raziskave PIAAC. K tej in procesu Strategije spretnosti dodajamo tudi orodje za ocenjevanje spretnosti, spletni vprašalnik, ki ga po navodilih OECD oblikujejo in preizkušajo njegovo uporabo strokovnjaki Andragoškega centra. Njegova končna različica bo v rabi konec leta 2018, skupaj z ustrezno usposobljenimi kadri za rabo in interpretacijo rezultatov.

Izkoriščam priložnost za zahvalo za sodelovanje tudi Andragoškemu društvu Slovenije, ki je s svojimi predstavniki v delavnicah in razpravah dodalo pomemben košček vsebine razumevanja kompleksnega sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Ema Perme, (Ema.Perme@gov.si)
Nacionalna koordinatorica Strategije spretnosti
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH ZA OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Izobraževanje odraslih za ohranjanje kulturne dediščine postaja v Evropi vedno bolj aktualna tema, povezana s hitro globalizacijo in izgubljanjem identitete v nacionalnih in regionalnih kulturnih okoljih. V Sloveniji imamo zelo dobre izkušnje s tovrstnim izobraževanjem, ki poteka v različnih društvih, muzejih, v lokalnem okolju in se uresničuje v različnih oblikah (študijski krožki, delavnice, predavanja, prireditve ...). Naj omenimo Slovenski etnografski muzej (SEM), ki je v sodelovanju z Univerzo za tretje življenjsko obdobje razvil projekt starejših prostovoljnih

kulturnih mediatorjev.⁴ V tem projektu so starejše članice univerze za tretje življenjsko obdobje usposobili, da sodelujejo v muzejskem okolju kot prostovoljke. Veliko študijskih krožkov,⁵ ki jih vodi Andragoški center, deluje na področju kulturne dediščine. Na razstavi o delovanju študijskih krožkov, ki je bila postavljena v Ljubljani letos spomladi, je bilo precej razstavnih panojev namenjenih prav prikazu izobraževanja za ohranjanje raznovrstne kulturne in naravne dediščine.

Zadnja številka strokovne revije za izobraževanje odraslih ELM Magazine (www.elmmagazine.eu) je posvečena povezavam med ohranjanjem kulturne dediščine – delimo jo na snovno in nesnovno ter naravno in digitalno – in izobraževanjem, kar niti ni presenečenje, saj je leto 2018 proglašeno za evropsko leto kulturne dediščine (<https://europa.eu/cultural-heritage/about>).

V reviji se sprašujejo, ali je vsa kulturna dediščina enako ali vsaj podobno vrednotena in ali imajo manjšine svoj glas ali pa poznamo le kulturno dediščino »zgodovinskih zmagovalcev«, to je skupin, ki imajo večji družbeni vpliv.

Naslednje vprašanje, ki se zastavlja strokovnjakom, je, kako omogočiti, da bi vsi ljudje imeli dostop do kulturne dediščine. McGilleon prek intervjuja predstavlja projekt *Everyone can enjoy art – and should have the possibility to do so*. To je muzejska praksa v Firencah, s katero želijo omogočiti ljudem z Alzheimerjevo boleznijo dostop do umetnin; podobne projekte želijo razviti tudi za ljudi z avtizmom.

Tastula piše o zgodbah finske državljanske vojne pod naslovom: Kako spremeniti zgodovino? Finci so pred sto leti doživeli krvavo državljansko vojno, ki je bila vse do 50. let prejšnjega stoletja obdana z molkom in je veljala kot »osvobodilna vojna«, v kateri so osvoboditelji rešili domovino pred Rusi. Šele v 80. letih je bil molk prelomljen in je bilo sprejeto, da je lahko več pogledov na dogodke. Ker zgodovina ni le pripoved ene skupine, imajo skoraj vsi finski centri za izobraževanje odraslih letos med svojo ponudbo tudi predavanja o državljanski vojni. Skupna kulturna dediščina se lahko formira le prek skupnega razumevanja zgodovine.

Nemška strokovnjakinja za spominske študije (kulturni spomin je družbeni dolgotrajni spomin, ki presega eno generacijo) A. Assmann pripoveduje o zgodbah trpljenja in izpostavlja, da bi morali v Evropi v času migracij in novih nacionalizmov ohraniti spomin na trpljenje v nacističnih taboriščih in stalinističnih gulagih.

Kulturna dediščina je pomembna za razvoj socialnega kapitala, medsebojnega povezovanja in zaupanja. Primeri dobrih praks so lahko vir novih idej tudi za projekte za ohranjanje kulturne dediščine v povezavi z izobraževanjem odraslih v slovenskem prostoru.

Nives Ličen in ADS (nives.licen@ff.uni-lj.si)

⁴ Bračun Sova, R., Ličen, N., Kramberger, U. (2015) Izobraževanje prostovoljnih kulturnih mediatorjev v muzeju. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 55, št. 3/4, str. 70-77.

⁵ Ličen, N., Tomšič, M., Planinc, N. (2012) Ohranjanje kulturne dediščine na presečišču med andragogiko in kulturno antropologijo : študija primera : društvo Anbot. *Andragoška spoznanja*, 18, št. 4, str. 74-87.

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH NA SREDNJIH ŠOLAH ZA POTREBE GOSPODARSTVA

Posvetovalni dogodek projekta EPUO in posvet Društva organizacij za izobraževanje odraslih na srednjih šolah (v nadaljevanju DOIO)

P prvi del posveta je bil 11. junija v konferenčni dvorani KULT 316 v Šentvidu (Biotehniški izobraževalni center Ljubljana). Drugi del bo 19. junija v obliki delavnice ... tudi v KULT-u.

V IO DOIO , katerega članica sem še vedno, smo predvideli drugačno temo, a smo na posvetu obravnavali problematiko, ki vedno bolj pesti izobraževanje odraslih na srednjih šolah.

Izobraževanje odraslih na srednjih šolah je že nekaj časa vedno bolj obrobna dejavnost, ki nima več dovolj vpisanih udeležencev, razvoja, prave vizije niti ciljev, zato so na večini šol, kjer so še pred kratkim delovale organizacijske enote za izobraževanje odraslih, to dejavnost opustili ali zgolj životari, enote pa so , še posebej v večjih šolskih izobraževalnih centrih, nadomestili z medpodjetniškimi izobraževalnimi centri, katerih osnovne naloge so nekaj povsem drugega.

Zahvaljujoč računalniškemu spominu sem našla predstavitev o problematiki v izobraževanju odraslih, ki sem jo imela daljnega leta 2005 na posvetu, na katerem je prisostvoval tudi novi minister za znanost, izobraževanje in šport. Čez nekaj let sem na podobnem posvetu ponovno predstavljala problematiko izobraževanja odraslih na srednjih šolah in brez pomisleka in brez popravkov predstavila isto tematiko kot pred leti. Problemi so ostali isti in so isti še danes, trinajst let kasneje. Naj jih nekaj citiram iz omenjene predstavitve: sistemsko neurejeno izobraževanje odraslih na srednjih šolah, kadrovsko podhranjeno vodenje in organizacija izobraževanja odraslih na šolah, posledice so neprofesionalnost in nadomeščanje s kadrom, ki ne pozna izobraževanja odraslih in nima ustreznega andragoškega znanja, nimamo standardov in normativov, vprašljivo je financiranje, ukinjene so organizacijske enote za izobraževanje odraslih in še bi lahko naštevala. Vprašanj in problemov je še več, o njih sem govorila tudi z državno sekretarko dr. Andrejo Barle Lakota, ki je večini pritrdila in imela tudi uvodni govor na omenjenem posvetu. Žal ni nakazala ustreznih rešitev.

Društvo za izobraževanje odraslih na srednjih šolah je bilo ustanovljeno pred več kot 20 leti prav zaradi nerešene problematike izobraževanja odraslih na srednjih šolah, zato nas je na posvetu zanimalo tudi, kaj o dejavnosti društva menijo člani. Odgovorov na probleme pa tudi tokrat nismo dobili in ker je bil posvet v drugem delu namenjen nedavnemu razpisu MIZŠ in predstavitvi dejavnostim EPUO, ki jih je predstavila koordinatorka projekta za Slovenijo mag. Zvonka Pangerc Pahernik, smo razpravo o problematiki v izobraževanju odraslih na srednjih šolah tudi tokrat odložili za nedoločen čas, čeprav upam, da je nismo tudi »pometli pod preprogo«.

Posvet je v drugem delu predstavil razpis MIZŠ na temo Izvajanje programov nadaljnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki je sofinanciran iz sredstev

ESS. Gre za programe prekvalifikacij in kompetenc za zaposlene, ki jih zahteva razvoj, nove tehnologije itn...

Izhodišča za programe so pripravili v okvirih slovenskega kvalifikacijskega okvirja – SOK v Centru za poklicno izobraževanje. Predstavil jih je direktor Elido Bandelj. Nataša Hafner Vojčič iz MIZŠ pa je v nadaljevanju pojasnila podrobnosti prijave na razpis. Rok je, kot vedno, prekratek, objavljen tik pred počitnicami in povsem jasno je, da tisti, ki niso vedeli, da se pripravljata razpis in nimajo že vnaprej pripravljenih razpisnih programov ter dogovorov z dvema konzorcijema, ki bosta potek tega projekta koordinirala do leta 2022, tudi tokrat ne bodo zraven, čeprav naj bi bil razpis tokrat namenjen vsem srednjim poklicnim in strokovnim ter višjim strokovnim šolam.

Tisti, ki smo že dalj časa v izobraževanju, seveda vemo, da je za pripravo dobrih programov potreben čas, znanje, izkušnje, dobro sodelovanje s podjetji, poznavanje njihovih potreb, razvoja in novih kompetenc zaposlenih ... Na mnogih šolah nimajo ustreznega kadra, ki bi bil sposoben pripraviti zahtevane programe, niti ni zagotovljeno zadostno sodelovanje z delodajalci.

Sicer se postavlja ne tako nepomembno vprašanje, kakšne so sploh potrebe delodajalcev? Je bilo njihovo sodelovanje pri pripravi izhodišč za te programe zagotovljeno? Ali res vsi poznajo zahteve po novih znanjih, veščinah in kompetencah?

Na vseh teh posvetih in razglabljanjih izobraževalcev in snovalcev izhodišč, razpisov itn. ... pogrešam besedo in misel delodajalcev, zaposlenih in zaposlovalcev, ki jim je vse to namenjeno. Dvomim, da so dovolj vpeti v sodelovanje pri pripravi programov.

Ob neprestanem poudarjanju potreb po izobraževanju in izpopolnjevanju znanja za potrebe trga dela, po mojem mnenju pozabljamo na splošno izobraževanje in kompetence, ki bi ljudem zagotavljale fleksibilnost, mobilnost in opravljanje različnega dela v skladu z njihovimi možnostmi in pridobljenim znanjem, ne samo s formalnim, ampak tudi neformalnim izobraževanjem in priložnostnim učenjem.

Služb ne bo več, delo pa bo vedno... in o tem bomo morali več razmišljati tudi v izobraževanju odraslih.

Ida Srebotnik (drustvoio@gmail.com)

KAKO SE IZKUŠNJA BEGUNSTVA DOTIKA NAŠIH ŽIVLJENJ

Na to temo in s podnaslovom **Kako naj se odzovemo izobraževalci**, je Andragoško društvo Slovenije v sodelovanju z Andragoškim centrom Slovenije 13. februarja letos v Ljubljani izpeljalo posvet, ki je številnim udeležencem predstavil begunstvo: tako sedanje razmere kot tudi premisleke, kako naprej.

Predavatelji so prišli z Ministrstva za zunanje zadeve, Fakultete za družbene vede in Filozofske fakultete, Mirovnega inštituta, Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije, Slovenske filantropije in iz raznih nevladnih organizacij, tudi

Andragoškega centra Slovenije in Andragoškega društva Slovenije. Predavatelji so temo begunstva obravnavali zanimivo in z različnih vidikov. Predstavljeni so nam bili razni statistični podatki o gibanju beguncev po svetu in pri nas. Slišali smo mnoga mnenja, naklonjena ljudem v stiski, in o pripravljenosti za pomoč.

Predsednica društva Ida Srebotnik je prav ob številčnih podatkih menila, da gre v svetu in pri nas za krizo solidarnosti. Lahko pomagamo, a ksenofobija je tudi pri nas včasih glasnejša od razuma.

Dr. Jože Vogrinc in Rok Smerdelj sta v letih 2015/2016 spremljala begunsko krizo v Sloveniji in odziv medijev na krizo. Predstavila sta, kako mediji oblikujejo javno mnenje. Dokler so v tem obdobju migranti v večjem številu začeli prihajati iz Grčije in so odhajali na sever, so mediji poudarjali humanitarna vprašanja. Ko pa je Slovenija postala prehodna država, so se poročanja medijev spremenila. Begunci so postali notranjepolitični, varnostni problem.

O šoli, integraciji in psihosocialnem razvoju otrok migrantov in beguncev je spregovorila pedopsihiatrinja Anica Mikuš Kos, ki s svojim preteklim delom s temi otroki tudi v praksi daje zgled. Najbolj so mi ostale v mislih njene besede: » Kljub zlu, s katerim se srečujem, se zaradi ljudi, s katerimi delam, z Bosanci, Albanci, Čečeni, Osetijci, Iračani itn. moja vera v ljudi ni zmanjšala.«

Govorci so predstavili različne možnosti za izobraževanje begunskih otrok in odraslih.

Zanimivo izkušnjo je predstavila Olga Drogenik. Študijski krožek društva DVIK Dragomer je preučil temo Begunci, ali vas poznamo. Izsledki so potrdili veliko razdvojenost med prebivalstvom, ko govorimo o beguncih: na eni strani brezpogojno sočutje in pomoč, na drugi pomislek, da je begunec musliman in terorist. A sklenejo: Vsi želimo vse najboljše za svoje otroke in zase.

Zgodba o beguncih pri nas še ni končana. Bodimo sočutni.

Marija Velikonja (mvelikon@gmail.com)

GRADIMO MOSTOVE V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH 2018

(<https://pro.acs.si/gm2018/index.php>; <http://pro.acs.si/gm2018/materijali/>)

V aprilu je bilo srečanje andragogov in andragoginj iz držav bivše Jugoslavije v okviru projekta *Gradimo mostove v izobraževanju odraslih*. Tokratno konferenco je organizirala Hrvaška v Biogradu na moru. Zamisel, da bi se povezali andragogi iz različnih držav v regiji, je nastala v **Andragoškem društvu Slovenije**, ki je leta 2015 v sodelovanju z Andragoškim centrom RS organiziralo mednarodno konferenco v Ljubljani. Tej so sledila srečanja v Mostarju in Skopju ter letos na Hrvaškem. Osnovna zamisel je povezati različne akterje s področja izobraževanja odraslih (praktike, raziskovalce, odločevalce, strokovna združenja).

Udeleženci srečanj so izmenjali informacije o dogajanju v različnih državah. Organizatorji, to je bila Agencija za strokovno izobraževanje in izobraževanje odraslih

(<http://www.asoo.hr/>), so srečanje združili z mednarodnim andragoškim simpozijem, ki je bil zasnovan na temo svetovanja v izobraževanju odraslih. Teme enega in drugega srečanja so se združevale v celoto.

Konferenca *Gradimo mostove v izobraževanju odraslih* se je osredotočala na nove dosežke (projekte) in probleme v različnih državah. Pogosto je bila izpostavljena zakonodaja, ki ni urejena in ovira razvoj izobraževanja odraslih. Sicer pa so bile teme povezane s področji, s katerimi se bolj intenzivno ukvarjajo (npr. priznavanje z neformalnim izobraževanjem in učenjem pridobljenega znanja in karierno svetovanje, ocenjevanje veščin, individualizacija v izobraževanju, IKT v izobraževanju odraslih, programi za vključevanje različnih ciljnih skupin). Slovenijo so s svojimi prispevki predstavljali: mag. Andrej Sotošek, Katja Kragelj, Maja Povše, mag. Bojan Hajdinjak.

Naslednje srečanje naj bi bilo v Srbiji. Upamo, da se bo mreža Gradimo mostove v izobraževanju odraslih še bolj krepko stkala in razširila, ker predstavlja dobro možnost za razvoj prakse in kritično refleksijo o strokovnem delu.

Maja Povše (pomaja@hotmail.com)

NACIONALNO ODPRTJE TVU

V petek, 11. maja 2018, je potekalo v Šmarju pri Jelšah svečano Nacionalno odprtje letošnjega 'Tedna vseživljenjskega učenja'. Imenitno prireditev so organizirali Knjižnica Šmarje pri Jelšah s partnerji in Andragoški center Slovenije, potekala je v prostorih Kulturnega doma Šmarje pri Jelšah.

Prireditev je trajala dve uri in pol, program pa je bil tako bogat, da se nam sorazmerno dolgo trajanje programa niti ni zdelo predlogo. V kulturnem delu programa so sodelovali: Mladinski pevski zbor Osnovne šole Šmarje pri Jelšah; Folklorna skupina KD Jakob Sket Mestinje in Varstveno delovni center Šentjur – enota Šmarje pri Jelšah; dijaki Šolskega centra Rogaška Slatina ter Študijski krožek Zveneče Jelše z mentorico Jasmino Levičar. Prireditev in udeležence so nagovorili številni sogovorniki: mag. Andrej Sotošek, direktor Andragoškega centra Slovenije, kot predstavnik sogostitelja; Peter Pogačar, državni sekretar pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti; Davorin Vrečko, podžupan občine Šmarje pri Jelšah; mag. Marko Repnik, direktor Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti in Jožef Čakš, direktor Knjižnice – Kulturnega doma Šmarje pri Jelšah. Posebno pozornost in priznanje udeležencev pa je požel pater dr. Karel Gržan, ki je slikovito prikazal težave in neustreznost slovenskega šolskega (in izobraževalnega) sistema. Program je izjemno uspešno povezovala domačinka Maja Ratej.

Ob srednjem programu so soorganizatorji iz Šmarij pri Jelšah pripravili še zelo bogat spremljevalni program, ki so ga sestavljali: dobrodošlica godbe na pihala Društva godbenikov Šmarje pri Jelšah; razstava 'Praznik učenja in lokalnih dejavnosti' (v njej so nastopili različni izvajalci TVU - več slovenskih ljudskih univerz ter drugi ponudniki

izobraževanja in študijskih krožkov); ogled Muzeja baroka in Delavnica pozlate pri Muzeju; vzpon po kalvariji do cerkve sv. Roka ter voden ogled baročne cerkve in ogled Vrta z razgledom. Prireditelji so se izkazali tudi s pogostitvami (domače pecivo in pijača, kosilo za vse udeležence) ter z nasveti, degustacijo in izdelki z Zeliščne kmetije 'gorska roža' in nekaterimi specifičnimi ponudbami. Celotna prireditev nas je resnično navdušila.

Seveda so se na prireditvi predstavili tudi dobitniki priznanj za promocijo učenja in znanja odraslih. V kategoriji posameznikov in posameznic so priznanja prejeli: Emilija Milka Erberžnik iz Dragomera; Minka Kočever iz Dragomlje vasi in Darja Smerkolj iz Zagorja ob Savi; za promocijo učenja in znanja v kategoriji 'učee se skupine': Delovna skupina 'Planinstvo za invalide/OPP' iz Ljubljane ter za promocijo učenja in znanja v kategoriji 'ustanove/podjetja/lokalne skupnosti' pa Občina Ajdovščina. Podrobnejše predstavitve teh priznanj si je mogoče pogledati na spletni strani ACS (dobitniki priznanj za promocijo učenja in znanja 2017). Dobitnike priznanj je na prireditvi zelo uspešno predstavila v živahnem pogovoru z vsakim dobitnikom moderatorka prireditve Maja Ratej; vse dobitnike pa so predstavili tudi z video predstavitvami.

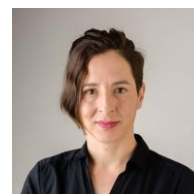
TVU bo v letu 2018 potekal v času od 11. maja do sredine junija. V tem času se bodo zgodile številne prireditve, med temu tudi te, ki so se v zadnjih letih že uveljavile kot 'parade učenja' ter 'dnevi učečih se skupnosti'. Najpomembnejše zasluge za tako razvejeno dejavnost, ki iz leta v leto bolj promovira pomembnost učenja in znanja odraslih, ima nedvomno koordinatorica projekta TVU mag. Zvonka Pangerc Pahernik.

Zoran Jelenc (zoran.jelenc@guest.arnes.si)

STAREJŠI MOŠKI SODELUJEJO V SKUPNOSTI

(<http://www.oldguys.si/>, <https://www.facebook.com/oldguys2016/>)

Kratka predstavitev vsebin projekta in poteka dela

ADS je eden izmed partnerjev pri mednarodnem projektu "Old guys say yes to community," katerega nosilec in koordinator je Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete univerze v Ljubljani. Projekt soustvarjamo partnerji iz štirih držav, iz štirih univerz in dveh nevladnih organizacij. Poleg že omenjenih predstavnikov slovenskih partnerjev pri projektu sodelujejo še Wroclavska univerza s Poljske, univerza Algarve s Portugalske ter iz Estonije univerza v Tallinu in estonsko andragoško društvo Andras. Projekt financira Evropska komisija.

Že naslov projekta nam pove, da smo v središče pozornosti postavili starejše (moške), saj predstavlja aktivno in zdravo staranje prebivalstva enega izmed pomembnejših družboslovnih izzivov, ki je po ugotovitvah Evropske komisije skupen vsem državam članicam. Raziskave kažejo, da se starejši moški v primerjavi s starejšimi ženskami v manjši meri vključujejo v učne in družabne dejavnosti v skupnosti, kar pa vpliva tudi na njihovo blaginjo in zdravje. Pripravljenost starejših odraslih za udeležbo v organiziranem izobraževanju je povezana s številnimi dejavniki: z njihovo stopnjo pridobljene izobrazbe, s spolom, s preteklim delom, z ravno blaginje in drugimi. Moški, zlasti manj izobraženi in socialno prikrajšani, se pogosto ne vključujejo v organizacije v skupnosti, izključeni pa so tudi iz izobraževalnih dejavnosti. Prostovoljske organizacije ne vidijo svoje vloge kot enega izmed pomembnejših akterjev

skupnostnega učenja različnih starostnih skupin. Zato je potrebno raziskati učne potrebe starejših moških, oceniti potrebe skupnosti in pripraviti ustrezna priporočila ter gradiva za usposabljanje delavcev v skupnostnih organizacijah, ki imajo stike z različnimi skupinami starejših odraslih. In prav to je med drugim tudi namen in cilj našega projekta.

S projektom smo pričeli septembra 2016 z uvodnim srečanjem partnerjev v Ljubljani. Odtlej smo uspeli pripraviti metodologijo raziskovanja ter oblikovati merske inštrumente. Ob pomoči študentov, ki smo jih predhodno usposobili, smo uspešno opravili terensko raziskavo v izbranih ruralnih in urbanih skupnostih. Skupaj smo opravili 400 intervjujev, v vsaki državi po 100, in več fokusnih skupin, v vsaki državi po 2 ali 3.

Naredili smo zbirko dobrih praks priložnostnega učenja v organizacijah v skupnosti, ki starejšim moškim nudijo socialno oporo (čustveno, informacijsko, materialno in kot druženje). Dobre prakse uspešnega vključevanja starejših moških v dejavnosti v skupnosti so temeljile na analizi značilnosti učnih potreb starejših moških. Tovrstnih praks v državah partnericah ni veliko oz. so slabo raziskane in o njih ni dosti znastvenega pisanja, zato smo si nekaj primerov sposodili tudi od drugod, zlasti iz Avstralije, kjer so vzniknile Men's Sheds- moške lope oz. delavnice (to je skupnostni prostor, kjer se moški družijo ob različnih dejavnostih).

Rezultati analize intervjujev in fokusnih skupin so bili osnova, na katerih smo gradili priporočila za delo s to ciljno skupino (starejši, zlasti starejši moški). Priporočila so namenjena predvsem predstavnikom lokalnih oblasti in delavcem nevladnih organizacij, ki želijo v svojih skupnostih spodbuditi vključevanje starejših, zlasti starejših moških. Oblikovanje skupnih priporočil nam je predstavljalo velik izziv, saj je analiza podatkov pokazala na velik vpliv kulturnega konteksta. Starejši se v različnih državah sicer soočajo s podobnimi težavami (revščina, dostopnost, mobilnost, osamljenost, izolacija) vendar v vseh raziskovanih skupnostih v različni meri in na malce drugačen način. Kljub nacionalno specifičnim priporočilom smo uspeli najti nekaj skupnih točk, ki veljajo za vse vključene države.

Po uvodnem srečanju v Ljubljani septembra 2016 in pripravi metodologije ter izvedbi terenske raziskave smo se s partnerji srečali na Poljskem v Wroclavu maja 2017. Po opravljeni analizi podatkov intervjujev in fokusnih skupin pa lani oktobra v Faru, v Portugalskih Agarvah. Letos maja smo se s partnerji srečali v Estoniji v Tallinnu, kjer smo razpravljali o skupnih priporočilih za nevladne delavce in predstavnike lokalne oblasti, ki so nastale na osnovi rezultatov raziskave.

V prihodnje bomo načrtovali izobraževalni program za skupnostne delavce v nevladnih organizacijah in predstavnike lokalnih oblasti ter izvedli pilotno verzijo usposabljanja za omenjeni ciljni skupini. Pripravili bomo nacionalni in mednarodni spletni portal, ki bo omogočal prenos znanja med delavci različnih skupnostnih organizacij in koordinacijo ponudbe priložnostnega učenja na regionalni ali nacionalni ravni. Rezultate in ugotovitve bomo predstavili tudi v različnih znanstvenih člankih, med drugim tudi v eni izmed tematskih številčk Andragoških spoznanj. Upamo, da boste naše delo spremljali in v njem našli kaj koristnega zase, še bolj pa, da se nam boste lahko pridružili na zaključni konferenci maja 2019 v Ljubljani.

Špela Močilnikar, (spela.mocilnikar@gmail.com)

IZOBRAŽEVANJE STAREJŠIH IN DOŽIVLJANJE KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

V starajoči se družbi je vedno več izzivov tudi na področju izobraževanja starejših odraslih. Slednji imajo v Sloveniji več možnosti za izobraževanje, npr. v medgeneracijskih skupinah, na univerzah za tretje življenjsko obdobje, v društvih upokojencev in tudi v dnevni centrih aktivnosti (v nadaljevanju DCA). Lani in letos (2017 in 2018) smo raziskovali,⁶ kako vključenost starejših v izobraževalne in druge dejavnosti vpliva na njihov občutek kakovosti življenja.

Ugotovili smo, da vključenost starejših v DCA Ljubljana vpliva na njihovo doživljanje kakovosti življenja na več ravneh. Vključenost vpliva na lažji prehod iz aktivnega življenja v upokojitev ter na občutek osebnega napredovanja ali osebne rasti. Starejši odrasli so povedali, da občutijo večje osebno zadovoljstvo in boljše psihično počutje, odkar obiskujejo DCA. Menijo, da uresničujejo svoje kognitivne potrebe po novem spoznavanju, čutijo veselje do življenja, se sproščajo ter premagujejo stres. Poleg tega jim dejavnosti strukturirajo čas. Z obiskovanjem DCA širijo svoje socialno omrežje. Vključenost v gibalne aktivnosti jim pomaga pri lažšanju telesnih bolečin oziroma pripomore k boljši fizični pripravljenosti. Počutijo se bolj »fit«. V DCA se vključujejo z namenom, da lahko pridobljeno znanje uporabijo pri reševanju problemov ter se aktivno vključujejo v svoje okolje.

Pomembno je, da se starejši odrasli zavedajo, da je doživljanje kakovosti življenja precej odvisno od vsakega posameznika in od njegovega vključevanja v aktivnosti in socialno okolje. Poleg tega pa je – glede na ugodne vplive izobraževanja – pomembno tudi to, da okolje omogoča strukturo za izobraževanje starejših.

Sara Dalila Hočevar (hocevar.sd@gmail.com)

⁶ Več o raziskavi gl. v magistrskem delu Hočevar, S. D. (2018) Izobraževanje starejših odraslih v Dnevni centru aktivnosti Ljubljana v povezavi z njihovim doživljanjem kakovosti življenja. Ljubljana: Filozofska fakulteta.